III. ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI GENÇ AKADEMİSYENLER KONGRESİ

TARİH BİLDİRİLERİ

10-13 MAYIS 2026

BAKÜ, AZERBAYCAN

SATIR YAYINLARI

SATIR
YAYINLARI

III. ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI GENÇ AKADEMİSYENLER KONGRESİ

TARİH BİLDİRİLERİ

Editörler

Dr. Necmettin AYAN
Hülya ASLAN

III. ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI
GENÇ AKADEMİSYENLER KONGRESİ
TARİH BİLDİRİLERİ

Editörler: Dr. Necmettin AYAN
Hülya ASLAN

Satır Yayınları : 014

© Satır Yayınları.
Bu kitabın tüm hakları saklıdır. Yayın Hakları Satır Yayınlarına aittir. Kitabın hiçbirbölümü yayıncının izni olmadan fotokopi ve bilgisayar ortamında yeniden üretilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

1. Baskı, 2026

Genel Yayın Yönetmeni: Dr. Mustafa Murat BATMAN
Yayın Yönetmeni: Dr. Necmettin AYAN
Kapak ve İç Tasarım: Genç Akademisyenler Birliği

Sertifika No: 52518

KÜTÜPHANE KARTI
Editör: Ayan, Necmettin, Aslan, Hülya.
III. ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI GENÇ AKADEMİSYENLER KONGRESİ TARİH BİLDİRİLERİ
1. Baskı, 17x24 cm 168 sayfa.
ISBN: 978-625-91300-3-3
1. Türk Dünyası 2. Kongre 3. Genç Akademisyenler

SATIR YAYINLARI
Şenyuva Mahallesi Şeyhan Caddesi, No:11-C/13 Keçiören/Ankara

Satır Yayınları, Genç Akademisyenler Birliği Derneği kuruluşudur.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER 4

KONGRE BİLGİLERİ 7

DOĞU AVRUPA'NIN OSMANLI İMPARATORLUĞU'NA BAKIŞ AÇISINDAKİ DEĞİŞİM: GÜÇLÜ AUGUSTUS DÖNEMİNDE DİPLOMASİ, SANAT VE KOLEKSİYONCULUK
Ahmet Yasin AYDIN 31

KRALİ İSKİT KURGANLARININ COĞRAFİ DAĞILIMI ÜZERİNDE BİR DEĞERLENDİRME
Ramazan SARIKAYA 45

TÜRK DÜNYASINDA ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ VE NEKROPOLLER: VAN HAVZASI İLE NAHÇIVAN ARASINDAKİ KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER
Günay Bayramova Mirza-zade 67

XVII. YÜZYIL SAFEVİ-GÜRCÜ DİPLOMASİSİNDE BİR BÜROKRAT VE MÜELLİF: PARSADAN GORGİJANİDZE'NİN HAYATI VE FAALİYETLERİ
Onur GÜVEN 87

TİMUR'UN İZMİR'E GELİŞİ VE TİRE YAZITI ÜZERİNE
Ümit BAĞATUR 121

TÜRKİYE-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİNDE KARŞILIKLI İNSANİ YARDIMLAŞMA VE DİPLOMATİK ETKİLEŞİM: "BAKÜ MÜSLÜMAN CEMİYYET-İ HAYRİYESİ"NİN FAALİYETLERİ
Gunay Aliyeva 133

OSMANLI DEVLETİ'NİN BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINA GİRİŞİNDE RUSYA ETKİSİ
Ezgi SOYLU
Tekin Aycan TAŞCI 147

Doğu Avrupa'nın Osmanlı İmparatorluğu'na Bakış Açısındaki Değişim: Güçlü Augustus Döneminde Diplomasi, Sanat ve Koleksiyonculuk

Ahmet Yasin AYDIN*

Özet

Doğu Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki tarihi ilişkiler, literatürde çoğunlukla Habsburg Hanedanı merkezli askeri ve siyasi çatışmalar üzerinden incelenmekte; Saksonya gibi kıtanın kültür ve diplomasisine yön veren diğer önemli güç odaklarının bu etkileşimdeki rolü ise sıklıkla göz ardı edilmektedir. Bu çalışma, söz konusu tarihsel ve coğrafi boşluğa odaklanarak 17. yüzyılın sonları ve 18. yüzyılın başlarında Avrupa saraylarını saran "Turquerie, Türkenmode, Alla Turca" gibi Türk modası akımlarını, Saksonya Seçmeni ve Leh Kralı Güçlü Augustus'un vizyonu üzerinden incelemektedir. Çalışmanın temel eksenini, Dresden'de kurulan ve günümüzde Avrupa'nın en görkemli Osmanlı sanat ve silah koleksiyonlarından biri olan "Türckische Cammer" (Türk Odası) ile Güçlü Augustus'un tasarladığı yeniçeri muhafız birliği oluşturmaktadır. İkinci Viyana Kuşatması gibi büyük askeri çarpışmalardan elde edilen savaş ganimetleri ile gelişen Osmanlı nesnelerine duyulan ilgi, Nalkıran Augustus döneminde çok daha bilinçli bir kültürel diplomasi, estetik hayranlık ve monarşik güç gösterisi aracına dönüşmüştür.

Böylece bu çalışma Türk Osmanlı imgesinin Doğu Avrupa zihninde "korkulan yıkıcı düşman" statüsünden saraylarda taklit edilen bir "prestij, zarafet ve ihtişam" sembolüne doğru geçirdiği tarihsel evrimi ortaya koymaktadır. Arşiv belgelerinin ve somut koleksiyon verilerinin harmanlandığı bulgular, geleneksel Habsburg odaklı tarih anlatısının ötesine geçerek diplomasi, sanat ve otorite inşası üzerinden Osmanlı-Doğu Avrupa ilişkilerine çok boyutlu bir yaklaşım sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Saksonya, Güçlü Augustus, Türckische Cammer

*Arş. Gör., Ahmet Yasin AYDIN, Atatürk Üniversitesi, Türkiye, ahmet.aydin@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0562-4838.

The Shift in Eastern Europe's Perspective on the Ottoman Empire: Diplomacy, Art, and Collecting During the Era of Augustus the Strong

Abstract

Historical relations between Eastern Europe and the Ottoman Empire are typically examined in the literature through the lens of military and political conflicts centered on the Habsburg Dynasty; the role of other significant power centers—such as Saxony—that shaped the continent's culture and diplomacy in these interactions is, however, often overlooked. By focusing on this historical and geographical gap, this study examines the "Turquerie," "Türkenmode," and "Alla Turca" trends in Turkish fashion that swept through European courts in the late 17th and early 18th centuries, through the lens of Augustus the Strong's vision, Elector of Saxony and King of Poland. The central focus of the study is the "Türckische Cammer" (Turkish Chamber)—established in Dresden and today one of Europe's most magnificent collections of Ottoman art and weapons—along with the Janissary guard unit designed by Augustus the Strong. The interest in Ottoman artifacts, which had developed through war booty obtained from major military conflicts such as the Second Siege of Vienna, evolved during the reign of Augustus the Strong into a more deliberate tool of cultural diplomacy, aesthetic admiration, and the display of monarchical power.

Thus, this study reveals the historical evolution of the Ottoman image in the Eastern European imagination—from that of a "feared and destructive enemy" to a symbol of "prestige, elegance, and splendor" emulated in royal courts. By combining archival documents with tangible collection data, these findings move beyond the traditional Habsburg-centered historical narrative to offer a multidimensional approach to Ottoman-Eastern European relations through the lenses of diplomacy, art, and the construction of authority.

Keywords: Ottoman, Saxony, Augustus the Strong, Türckische Cammer

Giriş

17. ve 18. yüzyıl Osmanlı-Doğu Avrupa ilişkileri genel olarak Osmanlı'nın Kutsal Roma İmparatorluğu (Habsburg Hanedanlığı) ve Rusya ile ilişkileri üzerinden incelenmektedir. Bu çalışma, Osmanlı-Doğu Avrupa ilişkilerinin görünmeyen yüzü olan Lehistan-Litvanya Birliği ve Saksonya başlıkları üzerinden, bu ilişkiler sonucunda oluşan Osmanlı'ya bakış açısındaki değişimleri çok yönlü biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalkantılı tarihsel süreçleri olan Lehler ve Saksonların, 17. yüzyıl sonunda "Güçlü ve Nalkıran*" unvanlarıyla da tanınan Saksonya Seçmeni I. Friedrich Augustus'un** 1697 yılında Lehistan-Litvanya Birliği Kralı olarak seçilmesiyle***, gelecekleri bir süre beraber ilerleyecektir (Beydilli, 2007, s. 314; Schuckelt, 2010, s. 228). Bu birliktelik de her iki topluluğun tarihsel süreçleri gibi karmaşıktır. Bu durumu karmaşık olarak nitelendirmemizin sebebi II. Augustus'un oğlu III. Augustus'un ölümüyle genel hatlarıyla son bulan Sakson ve Leh birlikteliğinin yaşandığı dönemde bile Lehistan ve Litvanya Birliği tahtına Güçlü Augustus ve oğlu dışında başka kralların da seçilerek hüküm sürmeleridir.

Bu birliktelikte değinilmesi gereken bir diğer önemli konu ise oldukça küçük bir alanda hüküm sürmesine rağmen Saksonya'nın Avrupa tarihinde önemli bir rol oynamış olmasıdır. Örneğin, çalışmamızdaki ana kişilik olan Güçlü Augustus, Saksonya Seçmeni olarak Saksonya'yı yönetmeye başladıktan kısa bir süre sonra, Saksonya'dan yaklaşık 10 kat daha büyük olan Lehistan ve Litvanya topraklarını da yönetmeye başlamıştır. Seçmeni olduğu Saksonya gibi tuhaf bir hayat hikayesi olan Güçlü Augustus'un Saksonya'yı yönetebilmek için bir teşebbüsü olmamasına rağmen, abisinin çiçek hastalığına yakalanarak ölmesiyle Güçlü Augustus kendini Saksonya Seçmeni olarak bulmuştur. Ancak bu süreçten sonra muhtemelen yönetme arzusu arttığı için ilerleyen yıllarda mutlak monarşi hayranlığıyla kral olmak için birçok teşebbüste bulunmuştur.

---

* Fiziksel gücünü göstermeyi sevdiği, bununla övündüğü ve kendisine "Sakson Herkülü" denilmesinden hoşlandığı da bilinen II. Augustus, gençliğinden itibaren gücünü kullanarak birçok gösteri düzenlemiştir. Bu gösterilerin en önemlilerinden biri, 1711 yılında Dresden Sarayı'nda düzenlenen bir karnavalda demir bir at nalını kırmış olmasıdır. Osmanlı metinlerinde bile daha önce yalnızca Leh Kralı olarak adı geçen II. Augustus'un, "Nalkıran" olarak da adlandırılmaya başlanması bu güç gösterisinin hedefine fazlasıyla ulaştığını göstermektedir (Schuckelt, 2010, ss. 241-242; Yoldaki Elçi, 2014, ss. 221, 425, 445). Hatta bu olay, babası II. Augustus'un ölümünden sonra Lehistan-Litvanya Birliği tahtına oturan III. Augustus'un da "Nalkıranoğlu" olarak isimlendirilmesine sebep olacaktır (Yoldaki Elçi, 2014, ss. 226, 237, 425, 445).

** Lehistan-Litvanya Birliği Kralı olarak seçildiğinde II. Augustus olarak anılmaya başlayacaktır.

*** O yıllarda Lehistan-Litvanya Birliği'nin yönetim şekli, hükümdarın soylular meclisi tarafından seçildiği bir seçimli monarşiydi. Monarşiyle yönetilen krallıklarda nadir olarak görülen kral seçme geleneği, doğal olarak farklı ülkelerin bu seçimi kendi desteklediklerini adayları seçtirmeye çalışmasıyla sonuçlanmıştır. Osmanlı'nın da bu seçimleri kendi lehine sonuçlandırmak için müdahalelerde bulunduğu ve bazı dönemlerde başarılı olduğu bilinmektedir (Schuckelt, 2010, s. 231; Arık, 2009, s. 1560).

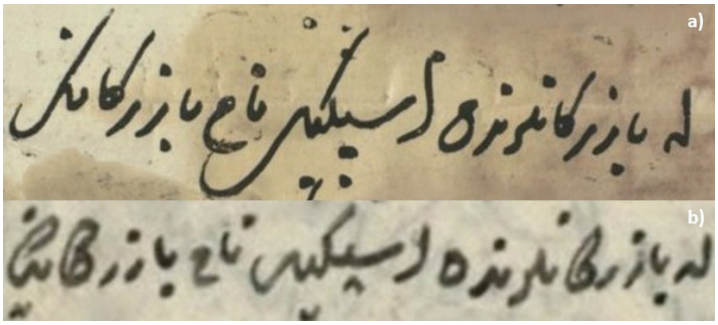
Bu teşebbüsleri sonucunda asıl hedefi olan Kutsal Roma tahtını elde edemese de Leh tahtına oturmayı başarmıştır. Bu başarı, 1697 yılındaki kral seçimindeki diğer adaylardan Fransız Conti Dükü'nün gemi kazasına uğraması ve Avusturyalı adaya rüşvet verilmesi gibi çeşitli entrikalar sonucunda elde edilmiştir. Burada dikkat çeken bir diğer önemli husus ise Protestan Hristiyan dünyasının merkezi olarak sayılan Dresden'in Seçmeni Augustus'un Leh kralı olabilmek için mezhep değiştirerek Katolik olmasıdır (Schuckelt, 2010, ss. 231-234; Davies, 2011, s. 704). Aslında bu durum Güçlü Augustus'un taht için neler yapabileceğini açıkça gözler önüne sermektedir.

Güçlü Augustus'un mutlak monarşi hayranlığı, yaşadığı dönemin mutlak monarşiyle yönetilen en güçlü devletlerinden biri olan Osmanlı'ya bakış açısını da etkilemiştir. Yaşadığı dönemde Saksonya'nın başkenti olan Dresden'de birçok imar faaliyetinde bulunmasının yanı sıra, bu şehre farklı kültürlerin eşyalarını da toplayarak döneminin en görkemli koleksiyonlarından bazılarının Dresden'de oluşmasını sağlamıştır. Bu koleksiyonlardan biri de günümüzde Dresden Kraliyet Sarayı'nda bulunan "Türckische Cammer" olarak adlandırılan Türk Odası'dır. Bu koleksiyonun oluşumu müzedeki* bilgilere göre 16. yüzyıl sonuna kadar indirilmektedir. Muhtemelen Osmanlı'yı henüz bu kadar yakından tanımadıkları için, başlangıçta "Ungerische Cammer" (Macar Odası) olarak adlandırılan bu koleksiyondaki eserler; diplomatik hediyelerden savaş ganimetlerine, siparişlerden sahte üretimlere kadar oldukça çeşitlilik göstermektedir. Odada kullanılan bazı eserler, Güçlü Augustus tahta geçmeden önce Lehistan-Litvanya Birliği Kralı Jan Sobieski tarafından Saksonya'ya hediye olarak gönderilmiştir. Jan Sobieski döneminde Sarmatizm akımının moda olduğu ve kendisinin de bu akımın önemli temsilcilerinden biri olduğu belirtmekte fayda var. Çünkü bu akımla birlikte, o dönemki diğer Avrupa akımlarının aksine, doğudan gelen Türk modası Leh giyim kuşamını oldukça etkilemiştir (Emiroğlu, 325-331). Viyana Kuşatması'nda yer alan en önemli figür olan Jan Sobieski'nin yerine tahta oturacak Güçlü Augustus'un Jan Sobieski'nin bu özelliklerinden de etkilenmiş olabileceği söylenebilir.

Nalkıran Augustus, bu odadaki eserlerden de anlaşılacağı üzere salt ganimetlerle yetinmeyerek Osmanlı maddi kültürüne ait objeleri aktif olarak satın alma yoluna da gitmiştir. Osmanlı topraklarına giden elçilerine birçok kez siparişler vermiştir. Bu bağlamda en çok eseri getiren elçinin Türk Esir Fatima'nın eşi Johann Georg Spiegel olduğu Dresden müzelerindeki eserlerden anlaşılmaktadır. Johann Georg Spiegel tarafından gerçekleştirilen ziyaretlerde Osmanlı'dan çok sayıda lüks tüketim malı, silah, kıyafet

* Dresden Kraliyet Sarayı'na 23 Mayıs 2026 tarihinde gerçekleştirilen müze ziyaretimde, müzenin bilgilendirme amaçlı kullanılan etiketleri ve dijital ekranlarından elde edilen bilgiler kastedilmektedir.

ve çadır satın aldırttığı müzedeki eserler incelendiğinde açıkça görülmektedir. Ayrıca Johann Georg Spiegel'in Osmanlı'ya gerçekleştirdiği bu ziyaretleri destekler nitelikte bazı arşiv belgelerine* ulaşılmıştır (Görsel 1). Bu otantik objeler, salt birer sanat eseri olarak depolanmamış, saray şenliklerinde sürekli dekor olarak kullanılmıştır. 1715'te Dresden'de kurulan "Türkisches Haus" (Türk Evi) ve daha sonra Nalkıran Augustus'un oğlu için düzenlediği 1719'daki görkemli düğün şenlikleri** için dönüştürülen bu ev ve içindeki eserler kültürel aktarımların zirve noktaları olmalarına rağmen ev günümüze ulaşamamıştır (Schuckelt, 2010, s. 245). Ev ve içindeki eserlerin çoğu günümüze ulaşamasa da Dresden Kraliyet Sarayı Müzesinde bulunan Türckische Cammer bölümünde hatırı sayılır miktarda Türk-Osmanlı eseri bulunmaktadır.

Görsel 1 a) Johann Georg Spiegel'in ticari faaliyetlerinden bahsedildiği düşünülen birinci belge (BOA, C.HR.00023.01134.001), ***b)*** Johann Georg Spiegel'in ticari faaliyetlerinden bahsedildiği düşünülen ikinci belge (BOA, A. DVNSMHM.d.00120)

Güçlü Augustus ve Yeniçeri Birliği

Güçlü Augustus Leh Kralı olmadan önce de günümüzdeki Polonya, Letonya, Litvanya, Ukrayna, Estonya ve Rusya topraklarının bir bölümünü kapsayan Lehistan-Litvanya Birliği topraklarında Türk kültürünün derin izleri bulunmaktaydı. Özellikle Osmanlı'nın desteğiyle Leh Kralı olarak seçilen Stefan Batori Dönemi'nde (1576-1586) Türk kültürü etkilerinin bu bölgede arttığı bilinmektedir. Bu dönemde

* Bu özel imtiyaz içeren iki belgede de Johann Georg Spiegel'in "Leh bazarganlarından Espigil (Spiegel) nam bazarganın" olarak geçtiği görülmektedir. Tarafımca "Espigil" olarak okunan bu isim, Devlet Arşivleri görevlileri tarafından bir belgede "Espekyan" diğer belgede ise "İspekil" olarak okunmuştur (BOA, C.HR.00023.01134.001; BOA, A. DVNSMHM.d.00120; Görsel 1a-1b). Bu belgelerin tam çevirilerinin daha kapsamlı bir yayında ele alınması düşünülmektedir.

** II. Augustus'un oğlunu Avusturya Arşidüşesi Maria Josepha ile evlendirdiği düğün şenliklerinde dikkate değer biçimde Türk kültürünün etkisi olduğu bilinmektedir. Hatta düğüne katılan misafirlere de Türk kıyafetleri giymelerinin zorunlu tutulduğundan bahsedilmektedir. Ayrıntılı bilgi için *bak.* İstek, 2020, s. 35.

bölgedeki dokumacılık ve tütüncülük gibi faaliyetlerde Türk kültürünün önemli etkileri olduğu bilinmektedir (Arık, 2009:1560-1561). İlerleyen dönemlerde ise Leh ordusunun oluşumunda ve diğer askeri alanlarda da Türk kültürünün oldukça güçlü bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır (Arık, 2009, s. 1562). Osmanlı ordularındaki askeri düzen ve askeri sembolleri almalarının yanı sıra "horda veya orda" (ordu), "janczar" (yeniçeri), "buzdygan" (bozdoğan), "szajdak veya sajdak" (sadak), "kałkan" (kalkan), "spachi" (sipahi), "jatagan" (yatağan) ve "karabeła" (karabela)* gibi birçok kelimeyi de kendi dillerine aktarmışlardır** (Arık, 2009, s. 1561-1562; Emiroğlu, 2016, ss. 338-340, 343). Bunlar arasındaki en önemli askerî terimlerden biri şüphesiz yeniçeridir.

Yeniçeri terimi sadece Osmanlı ordusundaki yeniçerileri nitelendirmek için değil, Leh ordularında*** bulunan yeniçeri birlikleri için de kullanılmıştır (Arık, 2009, s. 1562). Leh ordusunda, Osmanlı ordusunda olduğu gibi ayrı bir mehteran yeniçeri birliği bulunduğu, hatta bu yeniçerilerin de tıpkı Osmanlı ordusundaki yeniçeriler gibi giyindikleri bilinmektedir (Kitowicz, 1925, ss. 223-226). Bu birliğin Leh ordusunda tam olarak ne zaman çıktığı ve tam olarak nasıl giyindiklerine dair kesin bir bilgi yoktur. Ancak Güçlü Augustus ve oğlunun hüküm sürdüğü dönemlerde yeniçeri birliklerinin varlığının devam ettiğini kesin olarak bilmekteyiz. Hatta Nalkıran Augustus bir dönem kendi muhafız birliğini de yeniçerilerin**** örnek alındığı bir askeri birlikten kurduğu bilinmektedir. Güçlü Augustus'a ait yeniçeri muhafız birliğinin tam olarak nasıl giyindiklerini, günümüze kalan kıyafetleri sayesinde de öğrenmekteyiz. Bu kıyafetlerin tasarımının da Güçlü Augustus tarafından bizzat yapılması bu yeniçeri kıyafetlerini ayrıca önemli kılmaktadır (Tonert, 2010, s. 16, Görsel 2).

Güçlü Augustus'un tasarladığı yeniçeri kıyafetlerinin çok sayıda örneği Dresden Kraliyet Sarayı'ndaki "Türckische Cammer" isimli bölümde sergilenmektedir (Görsel 3). Ancak bu yeniçeri kıyafetleri sadece Dresden'deki örnekleriyle sınırlı kalmamakta, Polonya'daki farklı şehirlerde bulunan müzelerde de görülmektedir (Görsel 4-5). Müzelerdeki bilgilendirmelere göre, Güçlü Augustus'un kurduğu yeniçeri birliğinin kuruluşundan kısa bir süre sonra başka bir birliğe entegre edilerek tasarlanan bu kıyafetler kraliyet cephaneliğine kaldırılmıştır. Bu kıyafetlere ve diğer Türk eserleri-

* Karabela kelimesi gerçek anlamının dışında, Polonyalılar tarafından Türk eğri kılıcına benzer şekilde üretilen bir kesici silah türüne verilen bir isimdir. Ayrıntılı bilgi için *bak.* Ostrowski-Bochnak, 1979, ss. 220-237.

** Türkçeden Lehçeye geçen diğer kelimeler hakkında ayrıntılı bilgi için *bak.* Emiroğlu, 2016, ss. 321-367.

*** Leh ordularında sadece yeniçeri birlikleri değil, Macar ve İtalyan gibi yabancı askeri birliklerin de yer aldığı bilinmektedir (Arık, 2009, s. 1562).

**** Dresden'deki müze bildilendirme yazılarında bu birlikten "Sakson Yeniçeri Muhafızları" olarak da bahsedilmektedir (https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289073 E.T.: 14.09.2026).

ne Dresden Kraliyet Sarayı Müzesi'nin "Türckische Cammer" bölümünden sorumlu müze personeli Holger Schuckelt eserlerinde birçok kez değinmiştir.

Görsel 2 Güçlü Augustus tarafından elle çizilmiş yeniçeri tasarımı (Tonert, 2010, s. 14)

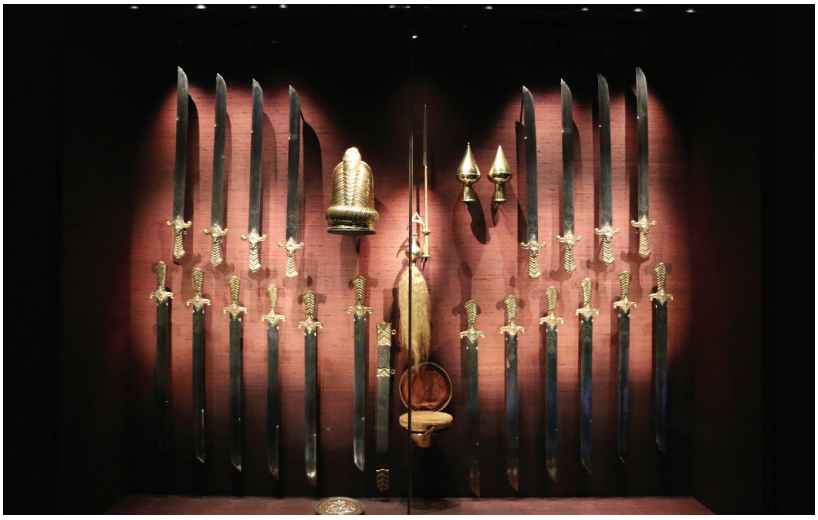
Poznan'da ki Poznan Wielkopolska Askeri Müzesinde bulunan Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğine ait kesici silahlardan birinin açıklamasında şöyle yazmaktadır:

"*Tasak janczarów polsko-saskich króla Augusta II, Polska lub Saksonia, 1729-1731; ślady srebrzenia na rękojeści wskazują na broń podoficera; w 1729 roku król August II utworzył batalion janczarów na wzór turecki, zaliczonych do gwardii, już w 1731 wcielono ich jednak do grenadierów, a broń zlikwidowanego oddziału złożono w zbrojowni królewskiej*"

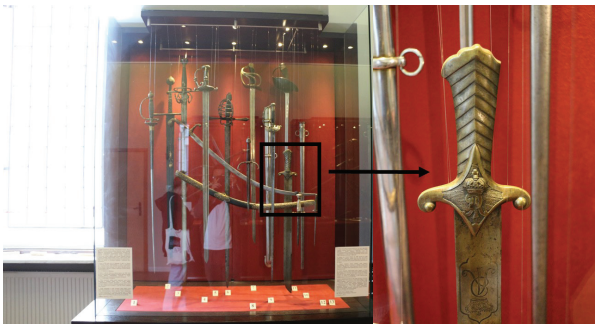
"Polonya-Saksonya Kralı II. Augustus'a ait yeniçeri tipi pala; Polonya veya Saksonya, 1729-1731; kabzadaki gümüş kaplama izleri, bunun bir astsubay silahı olduğuna işaret etmektedir. Kral II. Augustus 1729'da Türk tarzını örnek alan ve kra-

liyet muhafız birliğine dahil edilen bir yeniçeri taburu oluşturmuş; ancak bu birlik 1731'de grenadiers sınıfına entegre edilmiş ve dağıtılan birliğin silahları kraliyet cephaneliğine kaldırılmıştır."

Bu bilgilendirmeyi bazı eklemelerle genişletebiliriz. 1729 yılında II. Augustus tarafından eskizi çizilerek nasıl giyinecekleri belirlenen yeni bir muhafız birliği kuruldu. Aslında, Güçlü Augustus zamanındaki daha önceki çeşitli askeri oyunlarda yeniçeri kıyafetlerinin kullanıldığı, hatta takım halinde oynanan bu oyunlardan birinde Güçlü Augustus'un Osmanlıları temsil ederek "Sultan" rolüne girdiği de bilinmektedir (Schuckelt, 2010, s. 230). Ancak bu yeniçeri birliği eski örneklerinden farklı biçimde tasarlanmıştır. Başlangıçta subaylar ve 42 müzisyen dahil olmak üzere toplam 603 kişiden ve dört bölükten oluşan bu birliğin maaşları da oldukça yüksekti. Sadece Yeniçeri Muhafız Birliği'nin aylık giderlerinin 1415 taler olduğu bilinmektedir. Bu sebeple kurulduğu yıldan sonra hızla küçültülen birlik 31 Ağustos 1731'de Nalkıran Augustus tarafından verilen emirle General von Friesen komutasında farklı bir tabura dönüştürülmüştür (Schuckelt, 2010, s. 251).

Görsel 3 Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğine ait eserler (Dresden Kraliyet Sarayı, Türckische Cammer)

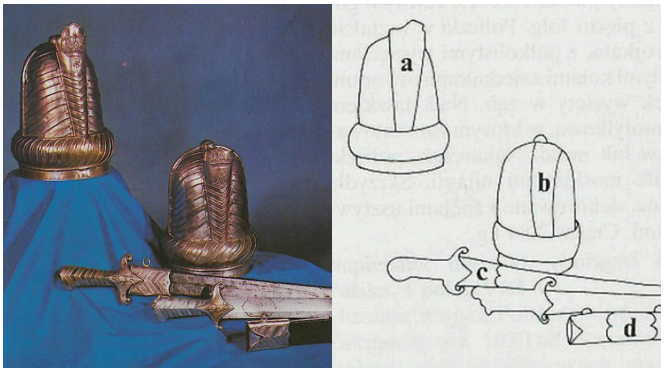
Görsel 4 Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğine ait eser (Poznan, Wielkopolsko Askeri Müzesi)

Kıyafetlerin oluşturulmasında tasarım ve form açısından Osmanlı Yeniçeri Ocağı'nın kıyafetleri örnek alınsa da Güçlü Augustus'un tasarladığı yeniçeri kıyafetleri farklı özellikleriyle ayırt edilebilmektedir. Bunlardan ilk göze çarpanı "Augustus Rex", yani Kral Augustus anlamına gelen AR harfleriyle oluşturulan simgenin bu giysilerin farklı yerlerinde kullanılmış olmasıdır (Görsel 4-5-6b).

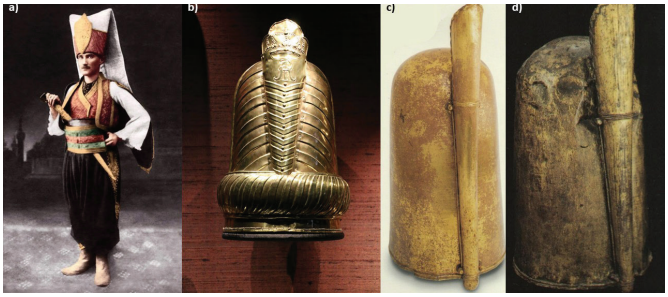
Bunun dışında önemli biçimsel farklılıklar da izlenmektedir. Örneğin Osmanlı yeniçerilerinin başlıklarında bez kullanılırken, Güçlü Augustus'un kendi yeniçeri birliği için tasarladığı kıyafetlerdeki başlıklar tamamen metalden yapılmıştır (Görsel 6a-6b). Ancak Augustus tarafından tasarlanmak istenen asıl başlığın solaklar ya da peykler tarafından kullanılan tombaklı metal başlıklar olduğu düşünülmektedir. Çünkü zerrin külah olarak da adlandırılan peykler ve solaklar tarafından kullanılan bu başlıklar hem biçimsel olarak hem de yapı malzemesi olarak Augustus'un yeniçeri birliğindeki başlıklara daha çok benzemektedir (Erkmen, 2019, s. 547; Görsel 6b-6c-6d). Ayrıca seferlerde sadece solakbaşılar ve peykbaşıların padişahla birlikte yürüyebiliyor olması ve Güçlü Augustus'un da bu birliği kendi özel muhafız birliği olarak tasarlaması bu düşünceyi destekler niteliktedir (Erkmen, 2019, s. 89).

Osmanlı askeri teşkilatı içinde solaklar, padişahın muhafızlığını yapan ve tören bölüğü işlevini yerine getiren yaya askerlerdi (Tarım Ertuğ, 2009, s. 368). Peykler ise resmi haber götüren yaya postacı sınıfı olup alaylarda padişahın hemen yanında ve solakların önünde yer alırdı (Tarım Ertuğ, 2007, s. 263). Padişah alaylarında gösterişli kıyafetleriyle dikkat çeken bu iki zümre, Osmanlı saray teşkilatı tarafından kullanılan zerrin külahlar takarlardı. Uzun silindirik bir formda olan ve bu biçimleriyle Mevlevi sikkelerine benzeyen bu miğferlerin önünde, miğfer boyunca uzanan bir sorguç yuvası bulunmaktadır. Bu sor-

güç yuvasına, solaklar ve peykler tarafından balıkçıl veya turna gibi kuşların tüylerinden oluşan gösterişli sorguçlar takılırdı (Tarım Ertuğ, 2007, s. 263; Tarım Ertuğ, 2009, s. 369).

Görsel 5 Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğine ait eserler ve çizimleri (Varşova, Polonya Ordusu Müzesi; Żygulski, 1984, s. 40)

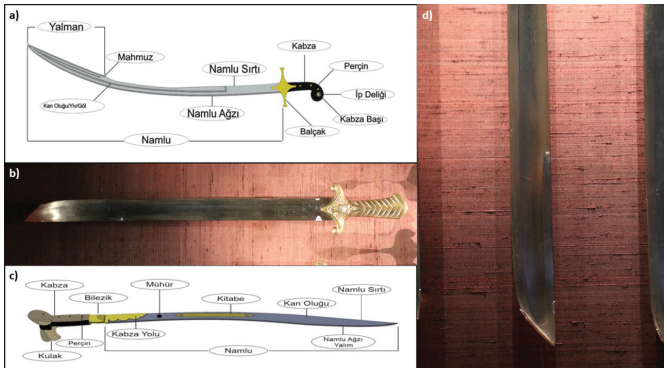

Görsel 6 a) Yeniçeri kıyafetleriyle Mustafa Kemal ATATÜRK (*https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Yeni%C3%A7eri_Atat%C3%BCrk.JPG* E.T.: 11.05.2026) ***b)*** Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğinde kullanılan miğfer (Dresden Kraliyet Sarayı, Türckische Cammer) ***c)*** Topkapı Sarayı Müzesi Zerrin Külah (Erkmen, 2019, Resim 206a) ***d)*** İstanbul Askerî Müze Zerrin Külah (Erkmen, 2019, Resim 206b)

Kesici silahlarda ise durum biraz daha karmaşıktır. Poznań'da bulunan müze bilgilendirmesinde de görüldüğü gibi, bu silahlar Polonya müzelerinde Lehçe "tasak" kelimesiyle belirtilmiş olup, bu kelime Türkçeye "satır, pala" olarak çevrilmektedir. Bazı yayınlarda bu silahların "yatağan" olarak tanımlandığı da görülmektedir (Emiroğlu, 2016, s. 336). Ancak yatağan olarak tanımlanan bu eser, atıf gösterilen kaynakta da (Żygulski, 1984, s. 249) "tasak" olarak adlandırılmakta ve tasak-jatagan ayrımına gidilmektedir. Diğer Polonya müzelerindeki silahlarda da "yatağan (jatagan)"

ayrımına gidildiği bilinmektedir (Majda, 1999, ss. 20-21, Görsel 34-36). Bu yüzden Polonya'da Güçlü Augustus'un yeniçeri birliği için tasarladığı kesici aletlerin farklı bir türde olduklarını belirtmek için "pala" olarak adlandırıldıkları söylenebilir.

Nitekim Nalkıran Augustus'un tasarladığı kesici silahların formları ayrıntılı olarak incelendiğinde karabelalarda olduğu gibi klasik Türk eğri kılıcı formunun taklit edilmek istendiği anlaşılmaktadır (Görsel 3-4-5-7b-7d). Türk eğri kılıcına benzer şekilde, bu kesici silahlarında yalman bölümüne kadar uzanarak mahmuzla ayrılan arka yüzleri keskin değildir ve sadece kılıcın ön yüzüyle birleşen yalman bölümleri çift yüzü keskin olacak şekilde imal edilmiştir (Görsel 7a-7b-7d). Yani bu kesici silahların yalnızca tek yüzleri keskin olan ve yalman bölümleri bulunmayan yatağan olmaları mümkün değildir (Görsel 7c). Ayrıca yatağan kabzalarının genellikle hayvan kemiğinden, hayvan boynuzundan ya da ağaçlardan yapılması ve iki yana doğru açılan kulaklı formda olması da ayırt edici başka bir unsurdur. Çünkü Kitowicz'de Leh yeniçeri birlikleri tanıtılırken yatağanlar bu şekilde boynuz saplı tasvir edilmektedir (Kitowicz, 1925, s. 224). Yani Güçlü Augustus bu silahların yerine yatağan imal ettirmek isteseydi muhtemelen kabzalarını da bu şekilde tasarlayarak ayırt edici unsurlardan biri olan balçak kısmını da kendi yeniçeri muhafız birliğindeki kesici silahlarda kullanmazdı.

Görsel 7 a) Türk eğri kılıcının bölümleri (Korkmaz, 2026, s. 4), ***b)*** Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğine ait kesici silah, ***c)*** Yatağanın bölümleri (Korkmaz, 2026, s. 27), ***d)*** Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğine ait kılıcın uç kısmı (Türckische Cammer)

Osmanlı yatağanlarıyla, Güçlü Augustus'un kendi yeniçeri birliği için tasarladığı kesici silahların benzer özelliklerinden en önemlilerinden biri uzunluklarıdır. Çünkü yatağanlar, Türk eğri kılıçlarından daha kısa olacak biçimde 50-100 cm uzunluğundadır (Korkmaz, 2026, s. 27). Dresden Kraliyet Sarayı'nda ve Poznan Askeri Müze-

si'nde bulunan eserlerin fotoğrafları ilgili müzelerin teşhir vitrinlerinden çekildiği için uzunlukları tam olarak bilinmemektedir. Ancak Varşova Polonya Ordusu Müzesi'nde bulunan eserlerin ölçülerine, görsellerinde yer aldığı "Stara broń w polskich zbiorach (Polonya Koleksiyonlarındaki Eski Silahlar)" isimli kitapta yer verilmiştir. Burada Güçlü Augustus'un tasarladığı yeniçeri birliklerine ait kılıcın kını hariç, ölçüsü 82,5 cm olarak belirtilmiştir (Görsel 5; Żygulski, 1984, s. 40). Bunun dışında, Güçlü Augustus'un yeniçeri birliğinin kesici silahları Türk eğri kılıçları gibi eğimli olmayıp, yatağanlar gibi daha düz bir görünüme sahiptir. Bu yönleriyle yatağanlara benzeşirler.

Augustus'un kendi askeri birliklerinin kılıçlarını üretirken model almış olabileceği benzer eserler günümüzde bu eserlerle birlikte Dresden Müzesi'nin koleksiyonlarında yer almaktadır. Bu kılıçlar, müze bilgilerinde* 1700'lü yıllara tarihlendirilmiş ve Osmanlı'ya ait oldukları belirtilmiştir (Görsel 8a-8b). Yalnızca estetik bir hayranlık veya koleksiyonerlik güdüsüyle hareket etmeyen Augustus, Osmanlı harp teknolojisinin ve silah tasarımının işlevselliğini ile formunu kendi ordusuna entegre etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda, bizzat kendi koleksiyonunda el altında tuttuğu ve yapısını yakından incelediği bu silahları, kendi özel askeri birliklerin donanımını üretecek olan yerel ustaları için birer şablon olarak belirlediği düşünülmektedir. Burada belirtmemiz gereken bir diğer unsur ise Görsel 8b'deki kılıç namlusunun da aslında tam olarak "Osmanlı Türk Eğri Kılıcı" formunu yansıtmadığı ve Saksonya'da üretilen bir örneği olabileceğidir. Dikkatli bir inceleme, bu kılıç namlusunun da Augustus'un tasarladığı kılıç namlularına benzediğini göstermektedir.

Görsel 8 a) Dresden müze koleksiyonlarında bulunan 1695-1703 yılları arasına tarihlenen Osmanlı kılıcı (*https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289073* E.T.: 14.09.2026), ***b)*** Dresden müze koleksiyonlarında bulunan

* Ayrıca bu bilgilendirme yazılarında bahsedilen kesici silahlar Almanca "Säbel" olarak adlandırılmıştır. Bu kelimenin Türkçe'ye çevirisi "pala" veya "eğri kılıç" olarak iki şekilde yapılmaktadır (https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289072; https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289073 E.T.: 14.09.2026).

1700'lere tarihlenen Osmanlı (?) kılıcı (*https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289072* E.T.: 14.09.2026)

Sonuç

17. yüzyılın sonları ile 18. yüzyılın başlarında Avrupa saraylarında etkisini gösteren Turquerie, Türkenmode ve Alla Turca gibi Türk modası akımları, Saksonya'da diğer Avrupa merkezlerinden oldukça farklı bir kültürel aktarım süreci geçirmiştir. Viyana gibi merkezlerde Türk imgesi daha çok "inanç düşmanına karşı kazanılan zaferin" ikonografik bir nesnesi iken, Dresden Sarayı'nda Türk imgesi coşkulu bir hayranlık nesnesine dönüşmüştür.

Güçlü Augustus'un Osmanlı kültürüne olan ilgisi, henüz genç bir prens iken babası III. Johann Georg'un 1683 Viyana Kuşatması sonrasında Dresden'e getirdiği Osmanlı esirleri ve ganimetleriyle beslenmiştir. Ancak onun asıl farklılığı, kendi mutlakiyetçi iktidarını meşrulaştırmak ve yüceltmek için Osmanlı Sultanı imgesini bir rol model olarak benimsemesidir. Nalkıran Augustus, kendi askerî gücünü yanlış değerlendirerek kendisini Osmanlı Sultanı ile aynı kefeye koymuş ve neredeyse 40 yıllık saltanatı boyunca sayısız şenlikte Doğu'nun mutlakiyetçi hükümdarı rolünü üstlenmiştir. Güçlü Augustus'un Türk hayranlığının en kalıcı mirası, bugün de eşsizliğini koruyan Türckische Cammer (Türk Odası) envanteri ve saray içindeki mekânsal kurgudur.

Nitekim bu dönemdeki Türk modasının, yüzeysel bir egzotizmden ibaret olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Yukarıda verdiğimiz çokça örnekten anlaşılacağı üzere askeri mücadelelerin doğurduğu korku, yerini derin bir saygıya ve estetik bir çekime bırakmıştır. Güçlü Augustus, Osmanlı İmparatorluğu'nun sembolik dilini, askeri disiplinini ve maddi kültürünü, mutlakiyetçi iktidarını Avrupa sahnesinde daha ihtişamlı bir şekilde temsil etmek için bilinçli bir siyasi ve kültürel araç olarak kullanmıştır. Bunun sonucunda, kendi muhafız birliğini dönemin en görkemli askerî birliklerinden biri olan Osmanlı yeniçerileri gibi bizzat tasarlamıştır. Her ne kadar bu birliğin ömrü çok uzun olmasa da Osmanlı'ya duyulan hayranlığın görkemli bir kanıtı olarak günümüze ulaşmıştır.

KAYNAKLAR

Arık, S. (2009). Polonya (Lehistan) Kültüründe Görülen Türk Etkileri, *6. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (21-26 Kasım 2005, Ankara)*, s. 1257-1266, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Beydilli, K. (2007). Polonya "II. Tarih", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 34, s. 309-317.

Davies, N. (2011). *Avrupa Tarihi (Doğu'dan Batı'ya: Buz Çağı'ndan Soğuk Savaş'a; Uralar'dan Cebelitarık'a Avrupa'nın Panoraması)*, (M. A. Kılıçbay, B. Çığman, E. Topçugil, K. Emiroğlu & S. Kaya, Çev.), İmge Kitabevi.

Erkmen, S. E. (2019). *Klasik Dönem Osmanlı Kara Kuvvetleri (Silahları Ve Teçhizatları)*, (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Emiroğlu, Ö. (2016). Türk İslam Kültürünün ve Sanatının Polonya Kültürüne ve Sanatına Etkisi, *Balkanlarda İslam Miadı Dolmayan Umut (Türkistan'dan Balkanlara)*, 2, s. 321-368, Karınca Yayınları.

İstek, E. (2020). XVIII. Yüzyılda Avusturya'da Alla-Turca Anlayışı ve Buna Etki Eden Unsurlar, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), s. 33-43.

Kitowicz, J. (1925). *Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III*, Krakowska Spółka Wydawnicza.

Majda, T. (1999). *Savaş ve Barış (15-19. Yüzyıl Osmanlı-Polonya İlişkileri)*, s. 6-32, Fako İlaçları A. Ş.

Ostrowski, J. & Bochnak, W., (1979). Polish Sabres Their Origins and Evolutions, *Art, Arms and Armour: An International Anthology*, 1, s. 220-237.

Schuckelt, H. (2010). *Die Türckische Cammer*, Sandstein Verlag.

Tarım Ertuğ, Z. (2007). Peyk "Osmanlılar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 34, s. 263-264.

Tarım Ertuğ, Z. (2009). Solak, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 37, s. 368-369.

Tonert, A. (2010). "Türckische Cammer" außerhalb des Schlossbezirks. Türken im Dresden des 18. Jahrhunderts, *Sächsisches Archivblatt*, 2/2010, s. 14–16, Sächsisches Staatsarchiv.

Yekeler, N., Wajs, H., Atik, V., Zawadzki, J., Özkılınç, A., Szymczuk, E., Albayrak, M., Próba, M., Köse, R., Badowska, M., Karaca, Y., Sierocka–Pośpiech, M., Kırca, E., Kulecki, M., Sivridağ, A., Jankowski, R. & Koç, H. (Yayına Hazırlayanlar). (2014). *Yoldaki Elçi (Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri)*, Bion Matbaacılık.

Żygulski, Z. (1984). *Stara broń w polskich zbiorach*, Krajowa Agencja Wydawnicza.

Arşiv ve Web Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *121 Numaralı Mühimme Defteri*. A.DVNSMHM.d.00120.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *Cevdet-Hariciye*. C.HR.00023.01134.001.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Yeni%C3%A7eri_Atat%C3%BCrk.JPG (E.T.: 11.05.2026)

https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289072 (E.T.: 14.09.2026).

https://skd-online-collection.skd.museum/Details/Index/289073 (E.T.: 14.09.2026).